

СТАНОВИЩЕ

от доц. д - р Анета Антонова

катедра „Гражданскоправни науки“ при ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“,

Относно: Дисертационен труд за придобиване на научната степен „Доктор“ в научно направление 3.6. „Право“ (Гражданско и семейно право)

Тема на дисертационния труд: „Некачествена медицинска помощ като основание за гражданска отговорност“

Автор на дисертационния труд: Мария Георгиева Шаркова

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Представям настоящото становище относно предложени дисертационен труд от Мария Георгиева Шаркова

1. Биографични данни за дисертанта

Мария Георгиева Шаркова е зачислена със Заповед № 3435/16.12.2021 г., изм. със Заповед № 3325/06.12.2023 г. на Ректора на УНСС като докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Частноправни науки“ на Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство.

Мария Георгиева Шаркова е родена на 01.10.1984 г. През 2007 г. завършва специалност Право в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. От 2009 г. работи като адвокат, а от 2017 г. е управляващ съдружник в Адвокатско дружество „Шаркова и партньори“.

Докторантът е взел участие в редица конференции и семинари сред които: Лятно училище по медицинско право Жан Моне „Сантандер, Испания; Обучение по права на

човека и здравеопазване, Залцбург, Австрия; Съвременни предизвикателства пред организацията на здравеопазването, Познан, Полша; Осма конференция на Европейската асоциацията по медицинско право, Гент, Белгия.

2. *Обща характеристика на дисертационния труд*

Дисертационният труд е с обем 288 страници, от които 249 страници основен текст, а останалите обхващат титулна страница, съдържание, списък с литература и съдебни решения. Посочената литература обхваща 157 заглавия, от които 66 на кирилица и 91 на латиница.

Предмет на изследването е некачествената медицинска помощ като основание за пораждаване на гражданска отговорност. Тезата на автора е, че некачествената медицинска помощ е неправилен юридически факт, елемент от фактическия състав пораждащ гражданска отговорност.

Трудът се състои от увод, три глави и заключение. Първата глава е озаглавена „Понятие за качествена медицинска помощ“ и е посветена на качествената медицинска помощ като субективно право, част от правоотношението между пациент и медицински специалист/лечебно заведение, възникващо от договор за медицинска помощ, респ. наличието на медицинска принуда. Във втора глава – „Некачествена медицинска помощ – понятие и съдържание.“ са изследвани въпросите, свързани с правната същност на некачествената медицинска помощ, нейните форми – несвоевременна (забавена) медицинска помощ, недостатъчна медицинска помощ, неспазване на правила за безопасност при оказване на медицинска помощ, медицинска помощ, оказана при нарушаване на правото на информирано съгласие на пациента, както и дължимата грижа при оказване на медицинска помощ. Третата глава е озаглавена „Гражданска отговорност на медицинските специалисти и лечебните заведения при предоставяне на некачествена медицинска помощ“. В нея се разглеждат видовете гражданска отговорност – договорна и деликтна – като последица от предоставяне на некачествена медицинска помощ. Направени са и редица предложенията относно бъдещо усъвършенстване на националната уредба.

Систематиката на автора е логична и следва да бъде споделена. Тя е съобразена със спецификата на изследваното правно явление.

Научната задача на изследването е детайлен анализ на същността на некачествената медицинска помощ, отделните форми на нейното проявление, практически инструменти за тяхното установяване, както и съдебната практиката относно изследваните въпроси.

Цели се идентифициране на конкретни практически и теоретични проблеми, относими към анализирани понятия, и предложения за тяхното преодоляване. Авторът **цели** постигане на яснота, завършеност и убедителност на изводите, устойчивост на утвърждавания чрез труда понятиен апарат и практическа приложимост на изводите.

3. Използвани методи на изследване

В дисертационния труд авторът умело е съчетал различни методи на научно изследване, което е несъмнено негово достойнство. Използвани в изследването са историческият, нормативният, правнодогматичният, системният, сравнителноправният, прогностичният метод, метода на моделирането. Така подбраната и прилагана методика е в състояние да даде отговор на поставените цели и задачи на разглеждания дисертационен труд.

4. Оценка на научните и научно – приложните приноси на дисертационния труд

Трудът е първото задълбочено монографично изследване, посветено на некачествената медицинска помощ като основание за поразждане на гражданска отговорност. В българската теория са изследвани отделни аспекти на проблема, но липсва систематично и цялостно проучване.

В дисертационния труд са анализирани следните въпроси със важно научно значение:

Въз основа на анализ на понятията „достъпност“, „своевременност“, „достатъчност на медицинската помощ“ и на особеностите на информираното съгласие при оказване на медицинска помощ, докторантът стига до извода, че качествената медицинска помощ представлява оказаната със съгласието на пациента своевременна и в достатъчен обем безопасна медицинска помощ, съобразена с установените правила за

оказване на медицинска помощ, съдържащи се в медицинските стандарти и правилата за добра медицинска практика, при създадени условия за нейната достъпност.

Заслужава внимание, изследването, посветено на качествената медицинска помощ като субективно право – като признатата и гарантирана от закона възможност пациентът да изисква предоставянето на своевременна и в достатъчен обем безопасна медицинската помощ, съобразена с установените правила за оказването ѝ, съдържащи се в медицинските стандарти и правилата за добра медицинска практика.

Извършен е задълбочен анализ на правоотношението между пациента и медицинския специалист/лечебното заведение и по конкретно на неговия предмет – предоставянето на медицинска помощ, неговия обект – здравето на пациента. Изследвани са правопораждащите го юридически факти, основният от които е договорът за оказване на медицинска помощ, като следва да се подкрепи тезата на автора за ограничаване на свободата на договаря при сключването му.

Теоретичен и практичен интерес представлява изследването на некачествената медицинска помощ като правно явление, като докторантът прави извод, че тя представлява неправилен юридически факт, изразяващ се в нарушаване на субективното право на пациента да получи качествена медицинската помощ, която по съдържание следва да бъде достъпна, своевременна, в достатъчен обем, безопасна и съответна на медицинските стандарти и правила за добра медицинска практика и за предоставянето на която страните са постигнали съгласие.

Подробно са изследвани формите на некачествената медицинска помощ - несвоевременна (забавена) медицинска помощ, недостатъчна медицинска помощ, неспазване на правила за безопасност при оказване на медицинска помощ, медицинска помощ, оказана при нарушаване на правото на информирано съгласие на пациента.

Направено е отграничение на некачествената медицинска помощ от лекарска грешка, като авторът стига до извода, че некачествена медицинска помощ включва различни по вид нарушения на субективното право на пациента да получи качествена медицинска помощ, като допускането на „грешки“ е възможен, но не и единствен резултат от нарушаването на това субективно право. Оказването на некачествена медицинска помощ в четирите ѝ форми може да доведе не само до погрешно лечение, но и до закъсняло лечение, до недостатъчно лечение (макар и правилно в частта, в която е изпълнено), до неинформираност на пациента за рисковете от иначе правилното лечение, следователно не се припокрива с „лекарската грешка“.

Отделено е внимание на отговорността на лечебното заведение по чл. 49 ЗЗД, като авторът застъпва тезата, че лечебното заведение се явява възложител по смисъла на чл. 49 ЗЗД и тогава, когато медицинската помощ е предоставена от републикански консултант, определен със заповед на министъра на здравеопазването - отправянето на искане за осигуряване на консултант с определена специалност и квалификация във връзка с конкретен медицински случай следва да се приеме като възлагане на работа.

Съществен принос представлява изследването на характера на отговорността, която възниква в случаите на некачествена медицинска помощ, като авторът приема, че по своя характер тази отговорност може да бъде договорна или деликтна. Като един от критериите за разграничаване на двата вида отговорност е посочено съдържанието на информираното съгласие, като авторът прави извода, че информираното съгласие определя част от съдържанието на договора, защото чрез него пациентът определя границите на намеса в телесната му неприкосновеност. В случай че тези граници не бъдат спазени и пациентът претърпи вреди от тази противоправна намеса в неговата правната сфера (освен в предвидените от закона случаи), ще възникне деликтна отговорност.

Направени са предложения de lege ferenda, сред които следва да отличим предложените изменения на чл. 6, ал. 1 от ЗЛЗ, чл. 6а, ал. 2, т. 3 и 4 ЗЛЗ, чл. 5, ал. 2, т. 2 от ЗСОЛЛДМ, създаването на нови разпоредби, като напр. нова ал. 5 на чл. 5 от ЗСОЛЛДМ.

Безспорно достойнство на труда е анализът на съдебната практика. Изследването ѝ е критично насочено към правилно и точно прилагане на нормативните правила в съответствие с теоритичната същност на правните явления.

Посочените приносни моменти на труда имат не само теоритично значение. Те могат да бъдат използвани и от съдебната практика и правното обучение, което несъмнено повишава тяхната стойност.

5. Бележки и препоръки

Към автора могат да бъдат отправени някои препоръки с цел усъвършенстване на работата.

По отношение структурата на труда – налице е небалансираност между отделните глави.

Също така не е необходимо да се възпроизвеждат текстовете на съответните нормативни актове и съдебни решения.

6. Заключение

Изложените по-горе препоръки относно дисертационния труд имат второстепенен характер и по никакъв начин не намаляват неговото значение.

Цялостният прочит на дисертационния труд води до извода, че докторантът притежава задълбочени теоретични познания в областта гражданското и облигационното право и способност за самостоятелни научни изследвания, а постигнатите в дисертационния труд резултати представляват оригинален принос в българската правна наука, поради което следва да му се даде изцяло обща положителна оценка.

В заключение следва да се подчертае, че дисертационният труд отговаря напълно на изискванията на чл. 6, ал.3 ЗРАСРБ и чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото приложение, поради което, като убедено давам цялостна положителна оценка на труда и предлагам на научното жури да вземе решение за присъждане на Мария Георгиева Шаркова образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.6. Право (Гражданско и семейно).

София, 9май 2024 г.

доц. Анета Антонова

OPINION

By Prof. Aneta Antonova, Ph.D

Department of Civil Law Sciences at the Faculty of Law of the University of St. Kliment Ohridski",

Subject: Dissertation work for the acquisition of educational and scientific degree "Doctor" in professional direction 3.6. "Law" (Civil and Family Law)

Dissertation topic: "Substandard medical care as a basis for civil liability"

Author of the dissertation: Maria Georgieva Sharkova

DEAR MEMBERS OF THE SCIENTIFIC JURY,

I present my opinion regarding the proposed dissertation work by Maria Georgieva Sharkova.

1. Biographical data about the dissertation student:

Maria Georgieva Sharkova was enrolled by Order No. 3435/16.12.2021, amended with Order No. 3325/06.12.2023 of the Rector of the University for National and World Economy as a doctoral student of independent training at the "Private Law Sciences" department of the Faculty of Law of the University of National and World Economy.

Maria Georgieva Sharkova was born on 01.10.1984. She graduated from the Faculty of Law of the SU "St. Kliment Ohridski" in 2007. She has been a lawyer since 2009 and a managing partner in the Sharkova and Partners Law Firm since 2017.

The doctoral student participated in several conferences and seminars, including the Summer School of Medical Law Jean Monet in Santander, Spain, Training in Human Rights and Health in Salzburg, Austria, Contemporary Challenges to the Organization of Health Care Poznań, Poland, and the Eighth Conference of the European Medical Law Association in Ghent, Belgium.

2. General characteristics of the dissertation work:

The dissertation has a volume of 288 pages, of which 249 are the main text, and the rest cover the title page, table of contents, list of references and court decisions. The listed literature covers 157 titles, of which 66 are Cyrillic, and 91 are Latin.

The study's subject is substandard medical care as a basis for civil liability. The author's thesis is that substandard medical care is an unlawful legal fact, an element of the factual composition giving rise to civil liability.

The work consists of an introduction, three chapters and a conclusion. The first chapter is entitled "Concept of quality medical care" and studies quality medical care as a subjective right, part of the legal relationship between a patient and a medical specialist/medical institution arising from a contract for medical care, respectively —the presence of medical necessity. The second chapter studies the "Substandard medical care - concept and content" and includes the issues related to the legal nature of substandard medical care and its forms - untimely (delayed) medical care, insufficient medical care, unsafety medical care, medical assistance provided in violation of the patient's right to informed consent, as well as due care in the provision of medical care. The third chapter is entitled "Civil Liability of Medical Specialists and Medical Facilities in the Provision of Poor Quality Medical Care". It examines the types of civil liability – contractual and tortious – as a consequence of providing substandard medical care. Several proposals have been made regarding the future improvement of the national regulations.

The author's system is logical and should be shared. It is tailored to the specifics of the studied legal phenomenon.

The study's scientific task is a detailed analysis of the essence of substandard medical care, the individual forms of its manifestation, practical tools for its establishment, and judicial practice regarding the investigated issues.

The aim is to identify specific practical and theoretical problems related to the analyzed concepts and propose solutions. The author aims to achieve clarity, completeness, and persuasiveness of the conclusions, stability of the conceptual apparatus confirmed through the work, and practical applicability of the conclusions.

3. Research methods used:

The author skillfully combined various scientific research methods in the dissertation, which is undoubtedly his merit. The research used historical, normative, legal-dogmatic, systematic,

comparative legal, prognostic, and modelling methods. Thus, the selected and applied methodology can answer the set goals and objectives of the dissertation.

4. Evaluation of the scientific and scientific-applied contributions of the dissertation work:

The work is the first in-depth monographic study devoted to substandard medical care as a ground for giving rise to civil liability. In the Bulgarian theory, individual aspects of the problem have been studied, but a systematic and comprehensive study still needs to be included.

The following questions of crucial scientific importance are analyzed in the dissertation:

Based on an analysis of the concepts of "availability", "timeliness", "sufficiency of medical care", and the features of informed consent in the provision of medical care, the doctoral student comes to the conclusion that quality medical care is provided with the consent of the patient promptly and in a sufficient volume of safe medical care, by the established rules for the provision of medical care, contained in the medical standards and the rules of good medical practice, under conditions created for its accessibility.

The study dedicated to quality medical care as a subjective right is worthy of attention - as the recognized and legally guaranteed possibility for the patient to demand the provision of timely and sufficient safe medical care, following the established rules for its provision contained in the medical standards and rules for good medical practice.

An in-depth analysis of the legal relationship between the patient and the medical specialist/medical institution, specifically of its subject—the provision of medical assistance—and its object—the patient's health, was carried out. The legal facts giving rise to it have been studied, the main one being the contract for the provision of medical care and the author's thesis of limiting the freedom of contract when concluding it should be supported.

The study of substandard medical care as a legal phenomenon is of theoretical and practical interest. The doctoral student concludes that it represents an unlawful legal fact, resulting in a violation of the patient's subjective right to receive quality medical care, which, in terms of content, should be accessible, timely, in sufficient volume, safe, and by medical standards and rules of good medical practice, for the provision of which the parties have agreed.

Substandard medical care has been studied in detail—untimely (delayed) medical care, insufficient medical care, unsafety medical care, and medical care that violates the patient's right to informed consent.

A distinction is made between substandard medical care and medical error. The author concludes that substandard medical care includes violations of the patient's subjective right to receive quality medical care, and errors are possible. However, they are just one aspect of the problem resulting from violating this subjective right. The provision of substandard medical care in its four forms can lead not only

to wrong treatment but also to delayed treatment, insufficient treatment (although correct in the part in which it is performed), and the patient not being informed about the risks of otherwise correct treatment, therefore does not overlap with "medical malpractice".

Attention is paid to the responsibility of the medical institution under article 49 of the Obligations and Contract Act, with the author advocating the thesis that the medical facility is the contracting authority within the meaning of article 49 of the Obligations and Contract Act, and when the medical assistance is provided by a republican consultant, designated by order of the Minister of Health - making a request to provide a consultant with a particular speciality and qualification in connection with a specific medical case should be considered as the assignment of work.

A significant contribution is the study of the nature of the liability that arises in cases of substandard medical care, and the author assumes that by its nature, this liability can be contractual or tortious. As one of the criteria for distinguishing the two types of responsibility, the content of the informed consent is indicated, and the author concludes that the informed consent determines part of the content of the contract because through it, the patient determines the limits of interference with his bodily integrity. Tort liability will arise if these limits are not respected and the patient suffers damages from this illegal interference in his legal sphere (except in cases provided by law).

Proposals de lege ferenda were made, among which we should highlight the proposed amendments to Art. 6, para. 1 of the Healthcare Establishments Act, art. 6a, para. 2, items 3 and 4 Healthcare Establishments Act, art. 5, para. 2, item 2 of the Act of the Organizations of Medical and Dental Doctors, the creation of new provisions, such as new paragraph 5 of Art. 5 of the Act of the Organizations of Medical and Dental Doctors.

The work's indisputable merit is its analysis of judicial practice. Her research critically aims at the correct and accurate application of normative rules in accordance with the theoretical essence of legal phenomena.

The indicated contribution points of the work have not only theoretical significance. They can also be used by jurisprudence and legal education, which undoubtedly increases their value.

5. Notes and recommendations:

Some recommendations can be made to the author in order to improve the work.

Regarding the work structure, there is an imbalance between the individual chapters.

Reproducing the texts of the relevant legal acts and court decisions is also unnecessary.

6. Conclusion:

The above recommendations regarding the dissertation work are secondary and in no way diminish its importance.

The overall reading of the dissertation leads to the conclusion that the doctoral student has in-depth theoretical knowledge in the field of civil and bond law and the ability for independent scientific research, and the results achieved in the dissertation represent an original contribution to Bulgarian legal science, which is why he should be given full credit overall positive rating.

In conclusion, it should be emphasized that the dissertation fully meets the requirements of Regulations and being convinced, I give an overall positive assessment of the work and propose to the scientific jury to decide to award Maria Georgieva Sharkova the educational and scientific degree "doctor" in professional direction 3.6. Law (Civil and Family).

Sofia, May 9, 2024

Prof. Aneta Antonova